

Рационални и затворени точки на афинни алгебрични множества

Навсякъде в този въпрос ще считаме, че k е съвършено поле. По определение това означава, че всяко крайно разширение $F \supset k$ е сепарабелно. Като пример да споменем, че всяко поле k с характеристика $\text{char}(k) = 0$ е съвършено, защото произволен неразложим над k полином $f(x) \in k[x] \setminus k$ няма кратни корени. Докажем, че и всяко крайно поле $k = \mathbb{F}_q$ е съвършено, защото произволно крайно разширение $\mathbb{F}_{q^m} \supset \mathbb{F}_q$ на $\mathbb{F}_q$ е сепарабелно и нормално. Алгебричната обвивка $\bar{k}$ на съвършено поле k съвпада със сепарабелната обвивка k^{sep} . Множеството $\bar{k}^{\text{Gal}(\bar{k}/k)} = k$ на фиксирани точки на абсолютната група на Galois $\text{Gal}(k^{\text{sep}}/k) = \text{Gal}(\bar{k}/k)$ се изчерпва с k . По-точно, нека $a \in \bar{k}^{\text{Gal}(\bar{k}/k)}$ има минимален полином $f_a(x) \in k[x] \setminus k$ над k . Полето на разлагане $E = k(a = a_1, \dots, a_m) \supseteq k$, $m \leq \deg(f_a)$ на $f_a(x)$ над k е крайно разширение на Galois на k , съдържащо a . Ограничението $\text{Gal}(\bar{k}/k)|_E$ на абсолютната група на Galois върху E съвпада с групата на Galois $\text{Gal}(E/k)$ на E над k . Съгласно Лема 2.11, фиксирани точки $E^{\text{Gal}(E/k)} = k$ на групата на Galois на E над k се изчерпват с k , така че $a \in E^{\text{Gal}(\bar{k}/k)} = E^{\text{Gal}(E/k)} = k$.

1. $\mathbb{F}_q$ -рационални и $\mathbb{F}_q$ -затворени точки на афинно пространство

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.1. Ако $\bar{k}$ е алгебричната обвивка на съвършено поле k , а n е естествено число, то множеството $\bar{k}^n$ на наредените n -торки $a = (a_1, \dots, a_n)$ с компоненти $a_i \in \bar{k}$ се нарича n -мерно афинно пространство над полето $\bar{k}$.

Елементите $a = (a_1, \dots, a_n)$ на k^n се наричат k -рационални точки.

Абсолютната група на Galois $\text{Gal}(\bar{k}/k)$ действа покомпонентно върху $\bar{k}^n$ по правилото

$$\varphi(a_1, \dots, a_n) = (\varphi(a_1), \dots, \varphi(a_n)) \quad \text{за } \forall \varphi \in \text{Gal}(\bar{k}/k), \forall a_i \in \bar{k}.$$

Оттук следва, че $\text{Gal}(\bar{k}/k)$ -фиксираните точки на афинното пространство $\bar{k}^n$ са

$$(\bar{k}^n)^{\text{Gal}(\bar{k}/k)} = k^n.$$

По-точно, ако $a = (a_1, \dots, a_n) \in (\bar{k}^n)^{\text{Gal}(\bar{k}/k)}$, то $\varphi(a_i) = a_i$ за всички $1 \leq i \leq n$ и $a_i \in k$ за всички $1 \leq i \leq n$.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.2. Ако $a \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$, то $\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ -орбитата $P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$ на a се нарича $\mathbb{F}_q$ -затворена точка.

Елементите на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка се наричат $\mathbb{F}_q$ -спрегнати.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.3. Дефиниционното поле на точка $a \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ над $\mathbb{F}_q$ е разширението $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) \supseteq \mathbb{F}_q$ на $\mathbb{F}_q$ чрез компонентите $a_1, \dots, a_n \in \overline{\mathbb{F}_q}$ на $a = (a_1, \dots, a_n)$.

ЛЕМА-ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.4. *Дефиниционното поле на точка*

$$a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$$

над $\mathbb{F}_q$ съвпада с дефиниционното поле на нейния образ

$$\varphi(a) = (\varphi(a_1), \dots, \varphi(a_n)) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$$

под действие на произволен автоморфизъм $\varphi \in \text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ над $\mathbb{F}_q$.

Определяме дефиниционното поле на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка над $\mathbb{F}_q$ като дефиниционното поле $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n)$ на произволен неин елемент над $\mathbb{F}_q$.

Доказателство: Да забележим, че за произволен елемент $\varphi \in \text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ полето

$$\mathbb{F}_q(\varphi(a_1), \dots, \varphi(a_n)) = \varphi(\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n)) = \varphi(L)$$

е образът на $L = \mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n)$ под действие на φ . Крайното разширение $L \supseteq \mathbb{F}_q$ на крайното поле $\mathbb{F}_q$ е сепарабельно и нормално, т.е. разширение на Galois. Ограничението $\varphi|_L$ на $\varphi \in \text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ върху L принадлежи на групата на Galois $\text{Gal}(L/\mathbb{F}_q)$ и $\varphi(L) = L$, Q.E.D.

ТВЪРДЕНИЕ-ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.5. (i) *Всяка $\mathbb{F}_q$ -затворена точка*

$$P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a), \quad a \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$$

е крайно множество.

Броят на елементите на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка P се нарича степен на P и се бележи с $\deg(P)$.

(ii) *Степента на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка $P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$, $a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ е минималното естествено число m , за което $\mathbb{F}_{q^m}$ съдържа компонентите $a_1, \dots, a_n$ на a .*

(iii) *Степента на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка $P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$, $a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ е минималното естествено число m , за което автоморфизмът на Frobenius Φ_{q^m} оставя на място a , $\Phi_{q^m}(a) = a$.*

(iv) *Степента m на $\mathbb{F}_q$ -затворена точка $P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$, $a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ съвпада със степента $[\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) : \mathbb{F}_q]$ на дефиниционното поле на P над $\mathbb{F}_q$.*

Доказателство: Нека m е минималното естествено число, за което $\mathbb{F}_{q^m}$ съдържа всички компоненти $a_1, \dots, a_n$ на точката $a = (a_1, \dots, a_n)$. Докажем, че $\mathbb{F}_{q^m} \supseteq \mathbb{F}_q$ е крайно разширение на Galois, така че ограничението

$$\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)|_{\mathbb{F}_{q^m}} = \text{Gal}(\mathbb{F}_{q^m}/\mathbb{F}_q) = \langle \Phi_q \rangle \simeq (\mathbb{Z}_m, +)$$

на абсолютната група на Galois на $\mathbb{F}_q$ върху $\mathbb{F}_{q^m}$ съвпада с групата на Galois на $\mathbb{F}_{q^m}$ относно $\mathbb{F}_q$. Оттук, $\mathbb{F}_q$ -затворената точка

$$\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a) = \text{Orb}_{\text{Gal}(\mathbb{F}_{q^m}/\mathbb{F}_q)}(a) = \{a, \Phi_q(a), \dots, \Phi_{q^{m-1}}(a)\}$$

съвпада с орбитата на точката a под действие на цикличната група от ред m , породена от автоморфизма на Frobenius Φ_q , действащ по правилото $\Phi_q(x) = (x_1^q, \dots, x_n^q)$ за $\forall x \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$. Това доказва, че $\mathbb{F}_q$ -затворената точка $\text{orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$ е крайно множество. Броят на елементите на $\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$ е равен на m , защото в противен случай съществува $0 \leq j \leq m-1$ с $\Phi_{q^j}(a) = a$. Следователно всички компоненти a_i на a са корени на полинома $x^{q^j} - x = 0$ за $\forall 1 \leq i \leq n$ и $a_1, \dots, a_n \in \mathbb{F}_{q^j}$. Това противоречи на избора на m и доказва, че $|\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)| = m$. Междувременно докажем, че степента m на $\mathbb{F}_q$ -затворената точка съвпада с минималното естествено число, за което $\Phi_{q^m}(a) = a$.

От $a_1, \dots, a_n \in \mathbb{F}_{q^m}$ и $\mathbb{F}_q \subseteq \mathbb{F}_{q^m}$ следва, че дефиниционното поле $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n)$ на a над $\mathbb{F}_q$ се съдържа в $\mathbb{F}_{q^m}$. Ако $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^s} \subseteq \mathbb{F}_{q^m}$, то s дели m и $s \leq m$. Съгласно минималността на m имаме $s = m$ и $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^s} = \mathbb{F}_{q^m}$, Q.E.D.

ЗАДАЧА 4.6. (i) Да се докаже, че:

(a) произволен пораждащ α_4 на $\mathbb{F}_4^*$ има минимален полином $x^2 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ над $\mathbb{F}_2$, така че $\mathbb{F}_4 = \{a + b\alpha_4 \mid a, b \in \mathbb{F}_2\}$;

(б) произволен пораждащ α_8 на $\mathbb{F}_8^*$ има минимален полином $x^3 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ или $x^3 + x^2 + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ над $\mathbb{F}_2$, така че $\mathbb{F}_8 = \{a + b\alpha_8 + c\alpha_8^2 \mid a, b, c \in \mathbb{F}_2\}$.

(ii) За $\alpha_8^2 = \alpha_8 + 1$ да се намерят $\mathbb{F}_2$ -затворените точки

$$P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_2}/\mathbb{F}_2)}(0, \alpha_4), \quad Q = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_2}/\mathbb{F}_2)}(1, \alpha_8), \quad R = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_2}/\mathbb{F}_2)}(\alpha_4, \alpha_8)$$

върху $\overline{\mathbb{F}_2}^{-2}$, техните степени и дефиниционни полета над $\mathbb{F}_2$.

2. Разлагане на $\mathbb{F}_q$ -затворени точки над разширения на $\mathbb{F}_q$

ТВЪРДЕНИЕ 4.7. Нека $P = \text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$, $a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ е $\mathbb{F}_q$ -затворена точка от степен $m \in \mathbb{N}$, r е естествено число, а $d = \text{GCD}(m, r) \in \mathbb{N}$ е естественният най-голям общ делител на m и r . Тогава P се разлага в непресичащо се обединение

$$P = \cup_{j=1}^d P_j \tag{4.1}$$

на d на брой $\mathbb{F}_{q^r}$ -затворени точки P_j със степени $\deg(P_j) = \frac{m}{d}$.

В частност, $P = \cup_{j=1}^m P_j$ се разлага в непресичащо се обединение на m на брой $\mathbb{F}_{q^r}$ -рационални точки точно когато m дели r .

Доказателство: Да отбележим, че алгебричната обвивка $\overline{\mathbb{F}_{q^r}} = \overline{\mathbb{F}_q}$ на $\mathbb{F}_{q^r}$ съвпада с алгебричната обвивка на $\mathbb{F}_q$. От една страна, всеки елемент $\alpha \in \overline{\mathbb{F}_q}$ е алгебричен над $\mathbb{F}_q$. Следователно α е алгебричен над $\mathbb{F}_{q^r}$ и $\alpha \in \overline{\mathbb{F}_{q^r}}$. Това доказва, че $\overline{\mathbb{F}_q} \subseteq \overline{\mathbb{F}_{q^r}}$. От друга страна, $\overline{\mathbb{F}_{q^r}} = \cup_{s=1}^{\infty} \mathbb{F}_{q^{rs}} \subseteq \cup_{t=1}^{\infty} \mathbb{F}_{q^t} \subseteq \overline{\mathbb{F}_q}$, откъдето

$$\overline{\mathbb{F}_{q^r}} = \overline{\mathbb{F}_q}.$$

Абсолютната група на Galois $\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_{q^r}}/\mathbb{F}_{q^r}) = \text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ на $\mathbb{F}_{q^r}$ е подгрупа на абсолютната група на Galois $\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ на $\mathbb{F}_q$ и $\mathbb{F}_{q^r}$ -затворената точка $\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_{q^r})}(a)$ се съдържа в $\mathbb{F}_q$ -затворената точка $\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$. Съгласно Твърдение-Определение 4.5 (iv), степента

$$|\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_{q^r})}(a)| = [\mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) : \mathbb{F}_{q^r}]$$

на $\mathbb{F}_{q^r}$ -затворената точка, породена от $a \in \overline{\mathbb{F}_q}^n$ съвпада със степента на дефиниционното поле на a над $\mathbb{F}_{q^r}$ спрямо $\mathbb{F}_{q^r}$. Твърдим, че $\mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^\mu}$ за естественото най-малко общо кратно $\mu = \text{LCM}(m, r) \in \mathbb{N}$ на m и r . Наистина, $\mathbb{F}_{q^r} \subseteq \mathbb{F}_{q^\mu}$, защото r дели μ . От това, че m дели μ получаваме включването $\mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^m} \subseteq \mathbb{F}_{q^\mu}$. Следователно $\mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) \subseteq \mathbb{F}_{q^\mu}$. Ако $\mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^s}$ за някое естествено s , то s дели μ съгласно включването $\mathbb{F}_{q^s} \subseteq \mathbb{F}_{q^\mu}$. От друга страна, $\mathbb{F}_{q^r} \subseteq \mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^s}$ и

$$\mathbb{F}_{q^m} = \mathbb{F}_q(a_1, \dots, a_n) \subseteq \mathbb{F}_{q^r}(a_1, \dots, a_n) = \mathbb{F}_{q^s}$$

изискват r да дели s и m да дели s . Оттук, s е общо кратно на r и m , така че най-малкото общо кратно μ на r и m дели s . Естествените числа s и μ съвпадат, защото s дели μ и μ дели s . В резултат,

$$|\text{Orb}_{\text{Gal}(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)| = [\mathbb{F}_{q^\mu} : \mathbb{F}_{q^r}] = \frac{\mu}{r} = \frac{m}{d}$$

за естествения най-голям общ делител $d = GCD(m, r)$ на m и r . Това доказва, че произволна $\mathbb{F}_q$ -затворена точка $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$ от степен m се разлага в непресичащо се обединение на d на брой $\mathbb{F}_{q^r}$ -затворени точки от степен $\frac{m}{d}$. В частност, $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(a)$ се разлага в обединение на m на брой $\mathbb{F}_{q^r}$ -рационални точки точно когато $d = m$. Последното е в сила тогава и само тогава, когато m дели r , Q.E.D.

Нека $\{P_k\}_{k=1}^{\infty}$ е безкрайна редица от различни $\mathbb{F}_q$ -затворени точки P_k с ограничени степени $m_k \leq m$ за всички $k \in \mathbb{N}$ и някое $m \in \mathbb{N}$. Тогава за всяко общо кратно $r \in \mathbb{N}$ на числата $1, 2, \dots, m$, непресичащото се обединение $\cup_{k=1}^{\infty} P_k$ се разлага в непресичащо се обединение на $\mathbb{F}_{q^r}$ -рационални точки.

Ако безкрайната редица $\{P_k\}_{k=1}^{\infty}$ от различни $\mathbb{F}_q$ -затворени точки има неограничено растяща редица от степени $\{m_k\}_{k=1}^{\infty} \subset \mathbb{N}$, то $\cup_{k=1}^{\infty} P_k$ не се разлага в непресичащо се обединение на $\mathbb{F}_{q^r}$ -рационални точки за нито едно крайно разширение $\mathbb{F}_{q^r}$ на $\mathbb{F}_q$. В противен случай би трябвало да съществува естествено число r , което е кратно на m_k за $\forall k \in \mathbb{N}$. За $m_k > r$ получаваме противоречие, което доказва, че $\cup_{k=1}^{\infty} P_k$ не се разлага в обединение на $\mathbb{F}_{q^r}$ -рационални точки за нито едно $r \in \mathbb{N}$.

ЗАДАЧА 4.8. В означенията от задача 4.6 да се разложат $\mathbb{F}_2$ -затворените точки $P, Q, R \subset \overline{\mathbb{F}_2}^2$ в непресичащо се обединение от $\mathbb{F}_{2^r}$ -затворени точки за $r = 4, 6, 7$.

СЛЕДСТВИЕ 4.9. Нека $f(x) \in \mathbb{F}_q[x]$ е неразложим над $\mathbb{F}_q$ полином от степен $\deg(f) = m$, $r \in \mathbb{N}$ е произволно естествено число, а $d = GCD(m, r) \in \mathbb{N}$ е естественият най-голям общ делител на m и r . Тогава $f(x) \in \mathbb{F}_{q^r}[x]$ се разлага в произведение $f(x) = f_1(x) \dots f_d(x)$ на d на брой неразложими над $\mathbb{F}_{q^r}$ полиноми $f_j(x) \in \mathbb{F}_{q^r}[x]$ от степен $\deg(f_j) = \frac{m}{d}$.

Доказателство: Достатъчно е да проверим, че $\mathbb{F}_q$ -затворените точки на $\overline{\mathbb{F}_q}$ са точно множествата на корените на неразложимите над $\mathbb{F}_q$ полиноми $f(x) \in \mathbb{F}_q[x]$.

Нека

$$f(x) = \prod_{i=1}^m (x - \alpha_i) \in \mathbb{F}_q[x]$$

е неразложим над $\mathbb{F}_q$ полином с корени $\alpha_1, \dots, \alpha_m$ от подходящо разширение на $\mathbb{F}_q$. Тогава $f(\alpha_1) = 0$ и за всяко $\varphi \in Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)$ имаме $0 = \varphi(0) = \varphi(f(\alpha_1)) = f(\varphi(\alpha_1))$, защото коефициентите на f остават на място под действие на φ . Следователно $\mathbb{F}_q$ -затворената точка

$$Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(\alpha_1) \subseteq \{\alpha_1, \dots, \alpha_m\}$$

се съдържа в множеството на корените на $f(x)$. Съгласно Твърдение-Определение 4.5 (iv), степента $|Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(\alpha_1)| = [\mathbb{F}_q(\alpha_1) : \mathbb{F}_q]$ на $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(\alpha_1)$ съвпада със степента на дефиниционното поле $\mathbb{F}_q(\alpha_1)$ на α_1 над $\mathbb{F}_q$ относно $\mathbb{F}_q$. Нееразложимият над $\mathbb{F}_q$ полином $f(x) \in \mathbb{F}_q[x]$ със старши коефициент 1 и корен α_1 е минималният полином на α_1 над $\mathbb{F}_q$, така че

$$[\mathbb{F}_q(\alpha_1) : \mathbb{F}_q] = \deg_{\mathbb{F}_q} \alpha_1 = \deg f = m$$

и $\mathbb{F}_q$ -затворената точка $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}_q}/\mathbb{F}_q)}(\alpha_1)$ от степен m съвпада с множеството на корените $\{\alpha_1, \dots, \alpha_m\}$ на f .

Обратно, нека $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}}_q/\mathbb{F}_q)}(\alpha) = \{\alpha, \Phi(\alpha), \dots, \Phi^{q^m-1}(\alpha)\}$ е $\mathbb{F}_q$ -затворена точка от степен m , съдържаща се в афинната права $\overline{\mathbb{F}}_q$. Разглеждаме полинома

$$g(x) = \prod_{i=0}^{m-1} (x - \Phi_{q^i}(\alpha)).$$

Автоморфизмът на Frobenius Φ_q действа върху корените $\alpha, \Phi_q(\alpha), \dots, \Phi_{q^{m-1}}(\alpha)$ на $g(x)$ и запазва коефициентите на този полином. Следователно $g(x) \in \mathbb{F}_q[x]$. Нека $f(x) \in \mathbb{F}_q$ е неразложимият над $\mathbb{F}_q$ множител на $g(x)$ с корен α и старши коефициент 1. Тогава $\mathbb{F}_q$ -затворената точка $Orb_{Gal(\overline{\mathbb{F}}_q/\mathbb{F}_q)}(\alpha)$ съвпада с множеството на корените на $f(x)$. Отгук, $f(x) \in \mathbb{F}_q[x]$ и $g(x) \in \mathbb{F}_q[x]$ са полиноми с едни и същи корени и старши коефициент 1, така че $f(x) \equiv g(x)$ съвпадат като полиноми на една променлива. Това доказва неразложимостта на $g(x) \in \mathbb{F}_q[x]$ над $\mathbb{F}_q$, Q.E.D.

ЗАДАЧА 4.10. *Да се докаже, че:*

(i) *за всяко естествено число k полиномът $x^2 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ е неразложим над $\mathbb{F}_{2^{2k-1}}$ и се разлага в линейни множители над $\mathbb{F}_{2^{2k}}$.*

(ii) *за всяко естествено число k полиномите $x^3 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ и $x^3 + x^2 + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ се разлагат в линейни множители над $\mathbb{F}_{2^{3k}}$.*

Неразложим ли е полиномът $x^3 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ над полето $\mathbb{F}_{2^{2011}}$? А над $\mathbb{F}_{2^{2012}}$?

3. $\mathbb{F}_q$ -рационални и $\mathbb{F}_q$ -затворени точки на афинни алгебрични множества, определени над $\mathbb{F}_q$

Сега ще въведем афинните алгебрични множество и ще разгледаме някои операции с тях.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.11. *Ако $S \subseteq \overline{k}[x_1, \dots, x_n]$ е множество от полиноми на $x_1, \dots, x_n$ с коефициенти от $\overline{k}$, то множеството на нулите*

$$Z(S) = \{a \in \overline{k}^n \mid f(a) = 0 \text{ за } \forall f \in S\}$$

на S в афинното пространство $\overline{k}^n$ се нарича афинно алгебрично множество. Ако $S \subseteq k[x_1, \dots, x_n]$ е множество от полиноми с коефициенти от k , казваме, че афинното алгебрично множество $Z(S)$ е определено над k и записваме $Z(S)/k$.

Ако $Z(S)/k$ е афинно алгебрично множество, определено над k , то сечението

$$Z(S) \cap k^n = Z(S)(k)$$

се нарича множество на k -рационалните точки на $Z(S)$.

Нека k е съвършено поле. Действието на елемент $\varphi \in Gal(\overline{k}/k)$ върху коефициентите на полином $f(x) \in \overline{k}[x_1, \dots, x_n]$ задава действие на $Gal(\overline{k}/k)$ върху $\overline{k}[x_1, \dots, x_n]$,

$$\varphi \left(\sum_{i=(i_1, \dots, i_n)} a_i x_1^{i_1} \dots x_n^{i_n} \right) = \sum_{i=(i_1, \dots, i_n)} \varphi(a_i) x_1^{i_1} \dots x_n^{i_n} \in \overline{k}[x_1, \dots, x_n].$$

Полиномът $f(x_1, \dots, x_n) \in \overline{k}[x_1, \dots, x_n]$ остава на място под действие на групата на Galois $Gal(\overline{k}/k)$ тогава и само тогава, когато $f(x_1, \dots, x_n) \in k[x_1, \dots, x_n]$ е с коефициенти от k .

Ако $f(x_1, \dots, x_n) \in \overline{k}[x_1, \dots, x_n]$, $a = (a_1, \dots, a_n) \in \overline{k}^n$ и $\varphi \in Gal(\overline{k}/k)$, то

$$\varphi(f(a_1, \dots, a_n)) = \varphi \left(\sum_{i=(i_1, \dots, i_n)} c_i a_1^{i_1} \dots a_n^{i_n} \right) =$$

$$= \sum_{i=(i_1, \dots, i_n)} \varphi(c_i) \varphi(a_1)^{i_1} \dots \varphi(a_n)^{i_n} = \varphi(f)(\varphi(a)).$$

Нека k е съвършено поле, а $Z(S)/k$ е афинно алгебрично множество, определено над k . Тогава абсолютната група на Galois $Gal(\bar{k}/k)$ действа върху $Z(S)$ и фиксираните точки за това действие са k -рационалните. Наистина, за всяко $a \in Z(S)$ и всяко $\varphi \in Gal(\bar{k}/k)$ имаме $\varphi(a) \in Z(S)$, защото произволен полином $f \in S \subset k[x_1, \dots, x_n]$ има нулева стойност $f(a) = 0$ в a , откъдето $0 = \varphi(f(a)) = f(\varphi(a))$. Точката $a \in Z(S)$ остава на място под действие на $Gal(\bar{k}/k)$ точно когато $a \in k^n$.

Оттук следва, че ако $Z(S)/\mathbb{F}_q$ е афинно алгебрично множество, определено над $\mathbb{F}_q$ и $a \in Z(S)$, то $\mathbb{F}_q$ -затворената точка $P = Orb_{Gal(\bar{\mathbb{F}}_q/\mathbb{F}_q)}(a)$ върху $\bar{\mathbb{F}}_q^n$, породена от a се съдържа изцяло в $Z(S)$. Затова казваме, че $P = Orb_{Gal(\bar{\mathbb{F}}_q/\mathbb{F}_q)}(a)$ е $\mathbb{F}_q$ -затворена точка на $Z(S)$.

ПРИМЕР 4.12. За произволен полином $f(x) \in \mathbb{F}_2[x]$, афинното алгебрично множество

$$X = \{(x, y) \in \bar{\mathbb{F}}_2^2 \mid y = f(x)\}$$

е афинна крива, определена над $\mathbb{F}_2$ и изоморфна на $\bar{\mathbb{F}}_2$. За всяко естествено число n , $\mathbb{F}_2^n$ -рационалните точки $X(\mathbb{F}_2^n) = \{(x, f(x)) \mid x \in \mathbb{F}_2^n\} \simeq \mathbb{F}_2^n$.

ПРИМЕР 4.13. Множеството

$$Y = \{(x, y) \in \bar{\mathbb{F}}_2^2 \mid y^2 + y = x^3 + x\}$$

е афинна алгебрична крива, определена над $\mathbb{F}_2$. Тя има $\mathbb{F}_2$ -рационални точки $Y(\mathbb{F}_2) = \mathbb{F}_2^2$ и $\mathbb{F}_4$ -рационални точки $Y(\mathbb{F}_4) = Y(\mathbb{F}_2) = \mathbb{F}_2^2$.

Ако $a, b \in \mathbb{F}_2$, то $b^2 + b = 2b = 0$, $a^3 + a = 2a = 0$, така че $b^2 + b = a^3 + a$ и $\forall (a, b) \in \mathbb{F}_2^2$ е $\mathbb{F}_2$ -рационална точка на Y . Твърдим, че не съществуват $\mathbb{F}_4$ -рационални точки на Y , които не са $\mathbb{F}_2$ -рационални. Наистина, ако $(x, y) \in Y(\mathbb{F}_4)$ и $x = 0$, то решенията на $y^2 + y = y(y+1) = 0$ съвпадат с $\mathbb{F}_2$. Ако $(x, y) \in Y(\mathbb{F}_4)$ и $x \in \mathbb{F}_4^*$, то $x^3 = 1$ и $1 + x = x^3 + x = y^2 + y = \text{Tr}_{\mathbb{F}_4/\mathbb{F}_2}(y) \in \mathbb{F}_2$. Следователно $x = 1 \in \mathbb{F}_2$ и решенията на $y^2 + y = 0$ съставят $\mathbb{F}_2$, така че отново $(x, y) \in Y(\mathbb{F}_2)$. Това доказва, че $Y(\mathbb{F}_4) = Y(\mathbb{F}_2)$.

Продължаваме с някои елементарни свойства на афинните алгебрични множества:

ЛЕМА 4.14. За произволно подмножество $S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ да означим с $Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ афинното алгебрично множество, определено от S . Тогава:

(i) $Z(0) = \bar{k}^n$.

(ii) $Z(\bar{k}[x_1, \dots, x_n]) = \emptyset$.

(iii) $Z(S) = Z(\langle S \rangle)$ за идеала $\langle S \rangle \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, породен от $S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$.

Доказателство: (i) Тъждествено нулевият полином $0 \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ се анулира във всяка точка $a = (a_1, \dots, a_n) \in \bar{k}^n$.

(ii) Елементите на мултипликативната група $\bar{k}^*$ на полето $\bar{k}$ не се анулират в нито една точка на афинното пространство $\bar{k}^n$.

(iii) Ако $a \in Z(S) \subset \bar{k}^n$, то за произволен полином $f = \sum_{i=1}^m f_i g_i \in \langle S \rangle$ с $f_i \in S$,

$$g_i \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n] \text{ е в сила } f(a) = \sum_{i=1}^m f_i(a) g_i(a) = \sum_{i=1}^m 0 \cdot g_i(a) = 0. \text{ Следователно}$$

$$Z(S) \subset Z(\langle S \rangle).$$

За $a \in Z(\langle S \rangle)$ и $f \in S \subset \langle S \rangle$ имаме $f(a) = 0$, така че $Z(\langle S \rangle) \subseteq Z(S)$ и $Z(S) = Z(\langle S \rangle)$, Q.E.D.

ЛЕМА-ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.15. *За произволно подмножество $Z \subseteq \bar{k}^n$ на афинното пространство $\bar{k}^n$, множеството на полиномите*

$$I(Z) := \{f \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n] \mid f(a_1, \dots, a_n) = 0 \text{ за } \forall a = (a_1, \dots, a_n) \in Z\},$$

които се анулират във всяка точка на Z е идеал в $\bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, наречен идеал на множеството Z над $\bar{k}$.

За произволно подмножество $Z \subseteq \bar{k}^n$ можем да разгледаме и идеала

$$I_k(Z) := \{f \in k[x_1, \dots, x_n] \mid f(a_1, \dots, a_n) = 0 \text{ за } \forall a = (a_1, \dots, a_n) \in Z\}$$

на Z над k .

Следващата лема доказва, че съответствието между подмножества от полиноми $S \subset k[x_1, \dots, x_n]$ и афинните алгебрични множества $Z(S) \subseteq \bar{k}^n$, определени от тях обръща включванията

ЛЕМА 4.16. *Съответствието между множества от полиноми и афинни алгебрични множества обръща включванията. По-точно:*

(i) *ако $S \subset T \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, то $Z(S) \supseteq Z(T)$;*

(ii) *ако $Z \subset W \subseteq \bar{k}^n$, то $I(Z) \supseteq I(W)$.*

Доказателство: (i) За $\forall a \in Z(T) \subseteq \bar{k}^n$ и $\forall f \in S \subset T$ е изпълнено $f(a) = 0$, така че $a \in Z(S)$.

(ii) Ако $f \in I(W)$, то за всяка точка $a \in Z \subset W$ е в сила $f(a) = 0$. Следователно $f \in I(Z)$, Q.E.D.

ПРИМЕР 4.17. *Афинните алгебрични подмножества на правата $\bar{k}$ са $\emptyset$, $\bar{k}$ и крайните подмножества.*

Да напомним, че идеалите в пръстена $\bar{k}[x]$ на полиномите на една променлива x с коефициенти от $\bar{k}$ са $\bar{k}[x]$, 0 и главните идеали $\langle f(x) \rangle$, породени от полиноми $f(x) \in \bar{k}[x] \setminus \bar{k}$. Следователно афинните алгебрични подмножества на $\bar{k}$ са $Z(\bar{k}[x]) = \emptyset$, $Z(0) = \bar{k}$ и множествата $Z(\langle f \rangle) = Z(f)$ на корените на f . Вземайки предвид, че $Z(f)$ се състои от $\deg(f) \in \mathbb{N}$ точки, броени с кратности, стигаме до извода, че афинните алгебрични подмножества на афинната права $\bar{k}$ са $\emptyset$, $\bar{k}$ и крайните подмножества.

ЛЕМА 4.18. (i) *Ако $S_\alpha \subseteq k[x_1, \dots, x_n]$, $\alpha \in A$ са множества от полиноми, то афинното алгебрично множество*

$$Z(\cup_{\alpha \in A} S_\alpha) = \cap_{\alpha \in A} Z(S_\alpha).$$

(ii) *Ако I_α , $\alpha \in A$ са идеали в $k[x_1, \dots, x_n]$, то*

$$Z\left(\sum_{\alpha \in A} I_\alpha\right) = \cap_{\alpha \in A} Z(I_\alpha).$$

(iii) *Ако $Z_\alpha \subseteq \bar{k}^n$, $\alpha \in A$ са подмножества на афинното пространство $\bar{k}^n$, то идеалът на обединението им е*

$$I(\cup_{\alpha \in A} Z_\alpha) = \cap_{\alpha \in A} I(Z_\alpha).$$

Доказателство: (i) От $S_\alpha \subseteq \cup_{\alpha \in A} S_\alpha$ следва $Z(\cup_{\alpha \in A} S_\alpha) \subseteq Z(S_\alpha)$ за всяко $\alpha \in A$. В резултат, $Z(\cup_{\alpha \in A} S_\alpha) \subseteq \cap_{\alpha \in A} Z(S_\alpha)$. Обратно, ако $a \in \cap_{\alpha \in A} Z(S_\alpha)$ и $f \in \cup_{\alpha \in A} S_\alpha$, то $f \in S_\alpha$ за някое $\alpha \in A$ и $f(a) = 0$. Това доказва включването $\cap_{\alpha \in A} Z(S_\alpha) \subseteq Z(\cup_{\alpha \in A} S_\alpha)$.

(ii) От $I_\alpha \subseteq \sum_{\alpha \in A} I_\alpha$ получаваме $Z\left(\sum_{\alpha \in A} I_\alpha\right) \subseteq Z(I_\alpha)$ за $\forall \alpha \in A$. Това доказва, че $Z\left(\sum_{\alpha \in A} I_\alpha\right) \subseteq \cap_{\alpha \in A} Z(I_\alpha)$. Обратно, за произволна точка $a \in \cap_{\alpha \in A} Z(I_\alpha)$

и произволен полином $f = \sum_{i=1}^k f_{\alpha_i} \in \sum_{\alpha \in A} I_{\alpha}$ с $f_{\alpha_i} \in I_{\alpha_i}$, $\alpha_i \in A$ имаме $f(a) = \sum_{i=1}^k f_{\alpha_i}(a) = 0 + \dots + 0 = 0$, защото $a \in V(I_{\alpha_i})$ за $\forall 1 \leq i \leq k$. Оттук $\cap_{\alpha \in A} Z(I_{\alpha}) \subseteq Z\left(\sum_{\alpha \in A} I_{\alpha}\right)$.

(iii) Възоснова на Лема 4.16 (ii), от $Z_{\alpha} \subseteq \cup_{\alpha \in A} Z_{\alpha}$ следва $I(\cup_{\alpha \in A} Z_{\alpha}) \subseteq I(Z_{\alpha})$ за всяко $\alpha \in A$, така че $I(\cup_{\alpha \in A} Z_{\alpha}) \subseteq \cap_{\alpha \in A} I(Z_{\alpha})$. За произволна точка $a \in \cup_{\alpha \in A} Z_{\alpha}$ съществува индекс $\alpha_o \in A$ с $a \in Z_{\alpha_o}$. Следователно полиномите $f \in \cap_{\alpha \in A} I(Z_{\alpha}) \subseteq I(Z_{\alpha_o})$ се анулират в a и $\cap_{\alpha \in A} I(Z_{\alpha}) \subseteq I(\cup_{\alpha \in A} Z_{\alpha})$, Q.E.D.

ЛЕМА 4.19. (i) Ако $I_j \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ са идеали в $k[x_1, \dots, x_n]$, то произведението им определя афинното алгебрично множество

$$Z(I_1 \dots I_m) = \cup_{j=1}^m Z(I_j).$$

(ii) Произведението $S_1 S_2 \dots S_m := \{f_1 \dots f_m \mid f_j \in S_j\}$ на произволни подмножества от полиноми $S_j \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ определя афинното алгебрично множество

$$Z(S_1 S_2 \dots S_m) = \cup_{j=1}^m Z(S_j);$$

(iii) Ако $I_j \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ са идеали в $\bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, то сечението им определя афинното алгебрично множество

$$Z(I_1 \cap \dots \cap I_m) = Z(I_1) \cup \dots \cup Z(I_m).$$

Доказателство: (i) Прилагайки Лема 4.16 (i), от $I_1 \dots I_j \dots I_m \subseteq I_j$ получаваме обратното включване $Z(I_1 \dots I_j \dots I_m) \supseteq Z(I_j)$ за $\forall 1 \leq j \leq m$. Това доказва включването $Z(I_1 \dots I_m) \supseteq \cup_{j=1}^m Z(I_j)$.

Да допуснем, че съществува точка $a \in Z(I_1 \dots I_m) \setminus (\cup_{j=1}^m Z(I_j))$. Тогава за всяко $1 \leq j \leq m$ можем да изберем полином $f_j \in I_j$ с $f_j(a) \neq 0$, така че $(f_1 \dots f_j \dots f_m)(a) = f_1(a) \dots f_j(a) \dots f_m(a) \neq 0$. Съгласно $f_1 \dots f_j \dots f_m \in I_1 \dots I_m$, това противоречи на $a \in Z(I_1 \dots I_m)$ и доказва, че $Z(I_1 \dots I_m) = \cup_{j=1}^m Z(I_j)$.

(ii) Първо ще проверим съвпадението на идеалите

$$\langle S_1 \dots S_m \rangle = \langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle.$$

Всеки елемент $g \in \langle S_1 \dots S_m \rangle$ е крайна сума на полиноми от вида $f_1 \dots f_m h$ с $f_j \in S_j$, $1 \leq j \leq m$, $h \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$. От $f_j \in \langle S_j \rangle$ за $1 \leq j \leq m$ и $f_m h \in \langle S_m \rangle$ следва, че $f_1 \dots f_m h \in \langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle$, откъдето $g \in \langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle$. Обратно, всеки елемент $p \in \langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle$ е крайна сума на полиноми от вида $p_1 \dots p_m$ с $p_j \in \langle S_j \rangle$, $1 \leq j \leq m$. От своя страна, всяко p_j е крайна сума на $f_{j,s_j} q_{j,s_j}$ с $f_{j,s_j} \in S_j$, $q_{j,s_j} \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, $s_j \in \mathbb{N}$. Следователно p е крайна сума на полиноми от вида $r_{s_1, \dots, s_m} = (f_{1,s_1} q_{1,s_1}) \dots (f_{m,s_m} q_{m,s_m}) = f_{1,s_1} \dots f_{m,s_m} (q_{1,s_1} \dots q_{m,s_m})$. Съгласно $f_{1,s_1} \dots f_{m,s_m} \in S_1 \dots S_m$ имаме $r_{s_1, \dots, s_m} \in \langle S_1 \dots S_m \rangle$, откъдето $p \in \langle S_1 \dots S_m \rangle$. Това доказва $\langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle \subseteq \langle S_1 \dots S_m \rangle$.

Прилагайки доказаното условие (i) към идеалите $I_j = \langle S_j \rangle$, получаваме, че

$$Z(\langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle) = \cup_{j=1}^m Z(\langle S_j \rangle).$$

Съгласно $\langle S_1 \rangle \dots \langle S_m \rangle = \langle S_1 \dots S_m \rangle$ имаме

$$Z(\langle S_1 \dots S_m \rangle) = \cup_{j=1}^m Z(\langle S_j \rangle).$$

Прилагаме Лема 4.14 (iii) и получаваме равенствата $Z(\langle S_1 \dots S_m \rangle) = Z(S_1 \dots S_m)$ и $Z(\langle S_j \rangle) = Z(S_j)$, откъдето $Z(S_1 \dots S_m) = \cup_{j=1}^m Z(S_j)$.

(iii) От $I_1 \dots I_m \subseteq I_1 \cap \dots \cap I_m \subseteq I_j$ следва $Z(I_j) \subseteq Z(I_1 \cap \dots \cap I_m) \subseteq Z(I_1 \dots I_m)$ за $\forall 1 \leq j \leq m$, съгласно Лема 4.16 (i). Следователно

$$Z(I_j) \cup \dots \cup Z(I_m) \subseteq Z(I_1 \cap \dots \cap I_m) \subseteq Z(I_1 \dots I_m).$$

Комбинирайки с доказаното условие (i) получаваме (iii), Q.E.D.

4. Топология на Зариски.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.20. Топология върху множество X е фамилия

$\mathcal{U} = \{U_\alpha\}_{\alpha \in A}$ от подмножества, така че

(i) $X \in \mathcal{U}$, $\emptyset \in \mathcal{U}$;

(ii) $\cup_{\alpha \in \Sigma} U_\alpha \in \mathcal{U}$ за произволни подмножества $\Sigma \subseteq A$;

(iii) $U_{\alpha_1} \cap \dots \cap U_{\alpha_k} \in \mathcal{U}$ за произволни крайни подмножества $\{\alpha_1, \dots, \alpha_k\} \subseteq A$. Подмножествата $U_\alpha \in \mathcal{U}$ се наричат отворени, а допълненията им $Z_\alpha = X \setminus U_\alpha$ са затворени.

Множество X , снабдено с топология $\mathcal{U} = \{U_\alpha\}_{\alpha \in A}$ се нарича топологично пространство.

Топология върху X може да се зададе с фамилия $\mathcal{Z} = \{Z_\alpha\}_{\alpha \in A}$ от затворени подмножества, така че

(i) $\emptyset \in \mathcal{Z}$, $X \in \mathcal{Z}$;

(ii) $\cap_{\alpha \in \Sigma} Z_\alpha \in \mathcal{Z}$ за $\forall \Sigma \subseteq A$;

(iii) $Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_k} \in \mathcal{Z}$ за $\forall \{\alpha_1, \dots, \alpha_k\} \subseteq A$.

Твърдим, че когато S пробягва подмножествата на $\bar{k}[x_1, \dots, x_n]$, афините алгебрични множества $Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ образуват фамилия от затворени подмножества на афинното пространство $\bar{k}^n$. Това следва от Лема 4.14 (i), (ii), Лема 4.18 (ii) и Лема 4.19 (ii).

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.21. Топологията върху $\bar{k}^n$, чиито затворени подмножества $\mathcal{Z} = \{V(S)\}_{S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]}$ са афинните алгебрични множества $Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ за произволни $S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ се нарича топология на Зариски върху $\bar{k}^n$.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.22. Затворената обвивка $\bar{M}$ на подмножество M на топологично пространство X е сечението

$$\bar{M} = \cap_{Z \supseteq M} Z$$

на всички затворени подмножества $Z \subseteq X$, съдържащи M .

Затворената обвивка $\bar{M}$ на M е минималното затворено подмножество на X , съдържащо M . Да отбележим, че подмножеството M е затворено тогава и само тогава, когато $M = \bar{M}$.

ЛЕМА 4.23. Ако $M \subseteq \bar{k}^n$ е подмножество на афинното пространство $\bar{k}^n$, то Зариски затворената обвивка

$$\bar{M} = ZI(M)$$

съпада с афинното многообразие на идеала $I(M) \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ на M .

В частност, ако $X \subseteq \bar{k}^n$ е афинно алгебрично множество, то $X = ZI(X)$.

Доказателство: По определение, всеки полином $f \in I(M)$ се анулира върху M , така че $M \subseteq ZI(M)$. Следователно затвореното множество $ZI(M)$ участва в сечението $\cap_{Z \supseteq M} Z = \bar{M}$ и го съдържа, $ZI(M) \supseteq \bar{M}$.

За обратното включване $ZI(M) \subseteq \bar{M} = \cap_{Z \supseteq M} Z$ е достатъчно да проверим, че $ZI(M) \subseteq Z$ за всяко Зариски затворено подмножество $Z \subseteq \bar{k}^n$, съдържащо M . По определение, $Z = Z(S)$ за някакво множество от полиноми $S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$. Условието $M \subseteq Z(S)$ означава анулиране на всички полиноми $f \in S$ в точките

$a \in M$, $f(a) = 0$. Следователно $S \subseteq I(M)$, откъдето $Z = Z(S) \supseteq ZI(M)$ съгласно Лема 4.16 (i), Q.E.D.

ЗАДАЧА 4.24. Да се докаже, че $\mathbb{Z}^n$ не е афинно алгебрично подмножество на $\mathbb{C}^n$.

Упътване: Използвайте, че произволен полином $f \in I(\mathbb{Z}^n) \setminus \{0\}$ има представяне

$$f(x_1, \dots, x_{n-1}, x_n) = \sum_{i=0}^d c_i(x_1, \dots, x_{n-1})x_n^i \in \mathbb{C}[x_1, \dots, x_{n-1}][x_n]$$

с коефициенти $c_i(x_1, \dots, x_{n-1}) \in I(\mathbb{Z}^{n-1}) \triangleleft \mathbb{C}[x_1, \dots, x_{n-1}]$, за да изведете, че идеалът $I(\mathbb{Z}^n) = 0$. Следователно $\mathbb{Z}^n \not\subseteq ZI(\mathbb{Z}^n) = \mathbb{C}^n$ не е Зариски затворено подмножество.

ЛЕМА-ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.25. Нека M е затворено подмножество на топологично пространство X с фамилия от затворени подмножества $\mathcal{Z} = \{Z_\alpha\}_{\alpha \in A}$. Тогава $\mathcal{Z} \cap M := \{Z_\alpha \cap M\}_{\alpha \in A}$ е фамилия от затворени подмножества на M и топологията върху M със затворени подмножества $\mathcal{Z} \cap M$ се нарича индуцирана от топологията върху X .

В частност, топологията на Зариски върху афинното пространство $\bar{k}^n$ индуцира топология на Зариски върху произволно афинно алгебрично подмножество $X \subseteq \bar{k}^n$ с фамилия от затворени подмножества $\{X \cap Z(S)\}_{S \subseteq \bar{k}[x_1, \dots, x_n]}$.

Доказателство: От $\emptyset, X \in \mathcal{Z}$ следва $\emptyset \cap M = \emptyset, X \cap M = M \in \mathcal{Z} \cap M$. За произволно подмножество $A_o \subseteq A$ имаме

$$\bigcap_{\alpha \in A_o} (Z_\alpha \cap M) = (\bigcap_{\alpha \in A_o} Z_\alpha) \cap M \in \mathcal{Z} \cap M.$$

Достатъчно е да проверим, че

$$(Z_{\alpha_1} \cap M) \cup \dots \cup (Z_{\alpha_m} \cap M) = (Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_m}) \cap M,$$

за да твърдим, че $(Z_{\alpha_1} \cap M) \cup \dots \cup (Z_{\alpha_m} \cap M) \in \mathcal{Z} \cap M$ и $\mathcal{Z} \cap M$ образува фамилия от затворени подмножества на M . Наистина, от

$$Z_{\alpha_j} \cap M \subseteq (Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_m}) \cap M$$

следва $(Z_{\alpha_1} \cap M) \cup \dots \cup (Z_{\alpha_m} \cap M) \subseteq (Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_m}) \cap M$. Обратно, ако $z \in (Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_m}) \cap M$, то съществува $1 \leq j \leq m$, така че $z \in Z_{\alpha_j} \cap M$ и $(Z_{\alpha_1} \cup \dots \cup Z_{\alpha_m}) \cap M \subseteq (Z_{\alpha_1} \cap M) \cup \dots \cup (Z_{\alpha_m} \cap M)$, Q.E.D.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.26. База $\mathcal{B} = \{U_\beta\}_{\beta \in B}$ на топология $\mathcal{U} = \{U_\alpha\}_{\alpha \in A}$ е подфамилия $\mathcal{B} \subset \mathcal{U}$ от отворени подмножества, така че всяко отворено множество $U_\alpha \in \mathcal{U}$ може да се представи като обединение $U_\alpha = \bigcup_{\beta \in \Sigma(\alpha)} U_\beta$ на множества U_β от базата, индексирани с подмножество $\Sigma(\alpha)$ на B , зависещо от α .

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.27. За произволни полиноми f извън идеала $I(X)$ на афинно алгебрично множество X , подмножествата

$$U_f = \{x \in X \mid f(x) \neq 0\}$$

се наричат главни Зариски отворени подмножества на X .

ЛЕМА 4.28. Фамилията $\{U_f\}_{f \notin I(X)}$ от главни отворени подмножества $U_f = \{a \in X \mid f(a) \neq 0\}$ на афинно алгебрично множество $X \subseteq \bar{k}^n$ образува база на топологията на Зариски върху X .

Доказателство: Всяко Зариски отворено подмножество на X е от вида

$$\begin{aligned} X \setminus Z(S) &= \{a \in X \mid f(a) \neq 0 \text{ за някой полином } f \in S \setminus I(X)\} = \\ &= \cup_{f \in S \setminus I(X)} \{a \in X \mid f(a) \neq 0\} = \cup_{f \in S \setminus I(X)} U_f, \end{aligned}$$

Q.E.D.

Всяко Зариски отворено подмножество на афинно алгебрично множество $Z(S_0)$ е от вида

$$Z(S_0) \setminus Z(S) = \{a \in Z(S_0) \mid f(a) \neq 0 \text{ за някакъв полином } f \in S \setminus IZ(S_0)\} = \cup_{f \in S \setminus IZ(S_0)} U_f,$$

Q.E.D.

5. Неприводимост

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.29. *Непразното подмножество M на топологично пространство X е неприводимо, ако за всяко разлагане $M = M_1 \cup M_2$ в обединение на затворени подмножества $M_i \subseteq M$ относно индуцираната от X топология върху M е в сила $M = M_1$ или $M = M_2$.*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.30. *Афинните алгебрични множества, които са неприводими относно топологията на Зариски се наричат афинни алгебрични многообразия.*

ЛЕМА 4.31. *Афинно алгебрично множество $Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ е афинно многообразие тогава и само тогава, когато идеалът $I(Z(S)) \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ е прост.*

Доказателство: Да допуснем, че $X = Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ е афинно алгебрично многообразие, чийто идеал $I(X) \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ не е прост. Тогава съществуват полиноми $f, g \in \bar{k}[x_1, \dots, x_n] \setminus I(X)$ с $fg \in I(X)$. Съгласно Лема 4.23 имаме $X = ZI(X)$. Твърдим, че $Z(f) \not\supseteq ZI(X) = X$ и $Z(g) \not\supseteq ZI(X) = X$, защото предположението $Z(f) \supseteq X$ води до $f|_X = 0$, откъдето $f \in I(X)$, противно на избора на $f \notin I(X)$. От друга страна, $Z(fg) \supseteq ZI(X) = X$, съгласно Лема 4.16(i). Прилагаме Лема 4.19(ii) и получаваме

$$X = Z(fg) \cap X = [Z(f) \cup Z(g)] \cap X = [Z(f) \cap X] \cup [Z(g) \cap X].$$

Подмножествата $Z(f) \cap X$ и $Z(g) \cap X$ на X са затворени и различни от X съгласно $X \not\subseteq Z(f)$, $X \not\subseteq Z(g)$. Това противоречи на неприводимостта на X и доказва простотата на идеала на неприводимо афинно алгебрично множество. Обратно, нека $X = Z(S) \subseteq \bar{k}^n$ е афинно алгебрично множество с прост идеал $I(X) \triangleleft \bar{k}[x_1, \dots, x_n]$ и $X = Z_1 \cup Z_2$ за затворени $Z_i \subsetneq X$. Тогава

$$I(X) = I(Z_1 \cup Z_2) = I(Z_1) \cap I(Z_2)$$

съгласно Лема 4.18(iii). Въз основа на Лема 4.16(ii), от $Z_i \subseteq X$ следва $I(Z_i) \supseteq I(X)$. Допускането $I(X) = I(Z_i)$ и прилагането на Лема 4.23 водят до $X = ZI(X) = ZI(Z_i) = Z_i$, противно на предположението $Z_i \subsetneq X$. Това доказва $I(Z_i) \not\supseteq I(X)$ за $1 \leq i \leq 2$. Избираме полиноми $f_i \in I(Z_i) \setminus I(X)$ и забелязваме, че

$$f_1 f_2 \in I(Z_1) I(Z_2) \subseteq I(Z_i) \cap I(Z_2) = I(X).$$

Това противоречи на простотата на идеала $I(X)$ и доказва неприводимостта на афинните алгебрични множества $X = Z(S)$ с прост идеал $I(X)$, Q.E.D.

ЗАДАЧА 4.32. *Да се докаже, че ако k е безкрайно поле, то*

$$X = \{(x, x) \in \bar{k}^2 \mid x \neq 1\}$$

не е афинно алгебрично подмножество на $\bar{k}^2$.

Упътване: Използвайте, че X е непразно собствено подмножество на кривата $Z(x_1 - x_2) \subset \bar{k}^2$.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.33. Подмножеството M на топологично пространство X е навсякъде гъсто, ако затворената обвивка $\bar{M} = X$ съвпада с X .

Например, подмножеството M на афинно многообразие X е Зариски навсякъде гъсто тогава и само тогава, когато $ZI(M) = X$.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.34. Околност V_p на точка p от топологично пространство X е подмножество $V_p \subset X$, което съдържа p заедно с някакво отворено множество $U_p \subseteq V_p$.

ЛЕМА 4.35. Подмножеството M на топологично пространство X е навсякъде гъсто тогава и само тогава, когато за всяка точка $p \in X$ и за всяка околност V_p на p е в сила $M \cap V_p \neq \emptyset$.

Доказателство: Да допуснем, че $\bar{M} = X$, но съществува околност V_p на p , която не пресича M . Ако U_p е отворено множество с $p \in U_p \subseteq V_p$, то $U_p \cap M = \emptyset$. Следователно $Z_p := X \setminus U_p$ е затворено подмножество на X , съдържащо M , а оттам и затворената обвивка $\bar{M} = \bigcap_{Z \supseteq M} Z$, която е сечението на затворените подмножества $X \supseteq Z \supseteq M$. Оттук $Z_p = \bar{M} = X$ и $U_p = X \setminus Z_p = \emptyset$, противно на $p \in U_p$. С това установихме, че ако M е навсякъде гъсто, то M пресича всички околности на точки от X .

Обратно, нека $M \cap V_p \neq \emptyset$ за произволна околност V_p на точка $p \in X$. Ако затворената обвивка $\bar{M}$ е собствено затворено подмножество на X , то $U := X \setminus \bar{M}$ е непразно отворено подмножество. Разглеждаме U като околност $V_q = U$ на всяка своя точка $q \in U$ и получаваме, че $M \cap V_q = M \cap (X \setminus \bar{M}) \neq \emptyset$, което противоречи на $M \subseteq \bar{M}$. Следователно $\bar{M} = X$ и M е навсякъде гъсто в X , Q.E.D.

ТВЪРДЕНИЕ 4.36. Следните условия са еквивалентни за подмножеството M на топологичното пространство X :

- (i) M е неприводимо;
- (ii) всеки две непразни подмножества на M , които са отворени относно индуцираната от X топология върху M имат непразно сечение;
- (iii) всяко непразно подмножество на M , което е отворено относно индуцираната от X топология върху M е навсякъде гъсто в M .

Доказателство: (i) $\Rightarrow$ (ii) Отворените подмножества на топологията върху M , индуцирана от топологията върху X са от вида $U \cap M$ за отворени $U \subseteq X$. Ако допуснем, че M е неприводимо и съществуват отворени подмножества $U, V \subseteq X$ с $U \cap M \neq \emptyset$, $V \cap M \neq \emptyset$ и $(U \cap M) \cap (V \cap M) = (U \cap V) \cap M = \emptyset$, то $M = M \setminus (U \cap V) = (M \setminus U) \cup (M \setminus V)$. По определение, $M \setminus U$ и $M \setminus V$ са затворени подмножества на M , така че $M = M \setminus U$ или $M = M \setminus V$, съгласно неприводимостта на M . Това противоречи на $U \cap M \neq \emptyset$, $V \cap M \neq \emptyset$ и доказва, че произволни непразни отворени подмножества на неприводимо подмножество $M \subseteq X$ имат непразно сечение.

(ii) $\Rightarrow$ (i) Да предположим, че произволни непразни отворени подмножества на M имат непразно сечение, но $M \subseteq X$ не е неприводимо. Тогава съществуват затворени подмножества $Z_1, Z_2 \subseteq X$ с $Z_1 \cap M \subsetneq M$, $Z_2 \cap M \subsetneq M$ и $M = (Z_1 \cap M) \cup (Z_2 \cap M) = (Z_1 \cup Z_2) \cap M$. Оттук, $M \subseteq Z_1 \cup Z_2$ и

$$\emptyset = M \setminus (Z_1 \cup Z_2) = (M \setminus Z_1) \cap (M \setminus Z_2)$$

за отворените подмножества $M \setminus Z_1 \subseteq M$, $M \setminus Z_2 \subseteq M$. Условието $Z_j \cap M \subsetneq M$, $1 \leq j \leq 2$ гарантират, че $M \setminus Z_j \neq \emptyset$ и водят до противоречие с предположение

(ii). Това доказва неприводимостта на произволно подмножество $M \subseteq X$, чиито непразни отворени подмножества имат непразно сечение.

(ii) $\Rightarrow$ (iii) Съгласно Лема 4.35, достатъчно е да проверим, че за всяко отворено подмножество $U \subseteq X$ с $U \cap M \neq \emptyset$ и за всяка околност $V_p \subseteq M$ на точка $p \in M$ е в сила $(U \cap M) \cap V_p \neq \emptyset$. Наистина, от определението за околност V_p на точка $p \in M$ следва съществуването на отворено подмножество $p \in U_p \subseteq X$, така че $p \in U_p \cap M \subseteq V_p$. Сега $U \cap M \neq \emptyset$ и $U_p \cap M \neq \emptyset$ са отворени подмножества на M и имат непразно сечение $\emptyset \neq (U \cap M) \cap (U_p \cap M) \subseteq (U \cap M) \cap V_p$ по предположение (ii). Това доказва, че $U \cap M$ е навсякъде гъсто в M .

(iii) $\Rightarrow$ (ii) За произволни отворени $U, V \subseteq X$ с $U \cap M \neq \emptyset$, $V \cap M \neq \emptyset$ можем да разглеждаме отвореното подмножество $V \cap M \subseteq M$ като околност на всяка своя точка $p \in V \cap M$. Съгласно Лема 4.35, навсякъде гъстото подмножество $\emptyset \neq U \cap M \subseteq M$ има непразно сечение $(U \cap M) \cap (V \cap M) \neq \emptyset$, Q.E.D.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.37. *Топологията $\mathcal{U} = \{U_\alpha\}_{\alpha \in A}$ върху X се нарича Хаусдорфова, ако произволни различни точки $x, y \in X$ имат непресичащи се околности W_x, W_y .*

Съгласно Твърдение 4.36, индуцираната топология върху неприводимо подмножество M на топологично пространство X не е Хаусдорфова. В частност, топологията на Зариски върху афинно алгебрично многообразие $X \subseteq \bar{k}$ не е Хаусдорфова.

6. Афинен координатен пръстен

ОПРЕДЕЛЕНИЕ 4.38. *Ако $Z \subset \bar{k}^n$ е афинно алгебрично множество с идеал $I(Z) \triangleleft k[x_1, \dots, x_n]$, то фактор-пръстенът*

$$\bar{k}[Z] = \bar{k}[x_1, \dots, x_n]/I(Z)$$

се нарича афинен координатен пръстен на Z .

Ако $Z/k \subset \bar{k}^n$ е афинно алгебрично множество, определено над k , то фактор-пръстенът

$$k[Z] = k[x_1, \dots, x_n]/I_k(Z) \quad \text{с} \quad I(Z)_k = I(Z) \cap k[x_1, \dots, x_n]$$

се нарича афинен координатен пръстен на Z над k .

Афинното алгебрично множество Z е афинно многообразие тогава и само тогава, когато афинният координатен пръстен $\bar{k}[Z]$ е област на цялост. Ако афинното алгебрично множество Z/k , определено над k е абсолютно неприводимо, то $\bar{k}[Z]$ и $k[Z]$ са области на цялост. Може $k[Z]$ да е област на цялост, а $\bar{k}[Z]$ да има делители на нулата.

ЗАДАЧА 4.39. *Да се докаже, че афинното алгебрично множество*

$$V = Z(x^2 + y^2) \subset \bar{\mathbb{F}}_3^{-2}$$

е приводимо, въпреки, че идеалът му $I_{\bar{\mathbb{F}}_3}(V) = (x^2 + y^2)\mathbb{F}_3[x, y]$ над $\mathbb{F}_3$ е прост.

Упътване: Разложете $x^2 + y^2 \in \mathbb{F}_3[x, y] \subset \bar{\mathbb{F}}_3[x, y]$ над $\bar{\mathbb{F}}_3$ като намерите полиноми $f_j(x, y) \in \mathbb{F}_9[x, y]$ с

$$x^2 + y^2 = f_1(x, y)f_2(x, y). \quad (4.2)$$

Степента на $x^2 + y^2$ спрямо y е 2, така че търсим

$$f_j(x, y) = a_j(x)y + b_j(x) \in \mathbb{F}_9[x][y]$$

за подходящи полиноми $a_j(x), b_j(x) \in \mathbb{F}_9[x]$. Сравняването на коефициентите на $y^2, y, 1$ в (4.2) дава $a_j \in \bar{\mathbb{F}}_3^*$ и $b_j(x) = \alpha_j x \in \bar{\mathbb{F}}_3[x]$. Без ограничение на общността можем да считаме, че $a_1 = a_2 = 1$, така че $\alpha_2 = \alpha_1^{-1} = -\alpha_1 \in \bar{\mathbb{F}}_3^*$.

Докажете, че уравнението $\alpha_1^2 = -1$ няма решение в $\mathbb{F}_3$ и има решение в $\mathbb{F}_9$. Следователно идеалът $I(V)_{\mathbb{F}_3} \triangleleft \mathbb{F}_3[x, y]$ е прост, а $I(V)_{\mathbb{F}_9} \triangleleft \mathbb{F}_9[x, y]$ не е прост.

ТВЪРДЕНИЕ 4.40. *Афинният координатен пръстен $\bar{k}[Z]$ на афинно алгебрично множество Z е крайномерен над полето $\bar{k}$ тогава и само тогава, когато $Z = \{p_1, \dots, p_r\}$ е крайно множество.*

Доказателство: Ако $Z = \{p_1, \dots, p_r\}$ е крайно множество от точки $p_i = (p_{i1}, \dots, p_{in}) \in \bar{k}^n$, образуваме полиномите

$$g_j(x_j) = \prod_{i=1}^r (x_j - p_{ij}),$$

чиито корени са j -тите координати на точките от Z . Тогава $g_1(x_1), \dots, g_n(x_n) \in I(Z)$, $\deg(g_j) = r$, така че за всяко $m_j \geq r + 1$ е в сила

$$x_j^{m_j} + I(Z) \in l_{\bar{k}}(1 + I(Z), x_j + I(Z), \dots, x_j^{r-1} + I(Z)).$$

Следователно

$$\bar{k}[Z] = l_{\bar{k}}(x_1^{i_1} \dots x_n^{i_n} + I(Z) \mid 0 \leq i_j \leq r - 1, \quad 1 \leq j \leq n)$$

е крайномерно линейно пространство над $\bar{k}$.

Нека $\dim_{\bar{k}} \bar{k}[Z] = d$. Избираме крайно подмножество $Z_0 = \{p_1, \dots, p_r\}$ на Z . Полагаме $Z_i = Z_0 \setminus \{p_i\}$ за $\forall 1 \leq i \leq r$ и забелязваме, че $I(Z_i) \supsetneq I(Z_0)$, защото $I(Z_i) = I(Z_0)$ води до $Z_i = ZI(Z_i) = ZI(Z_0) = Z_0$. Избираме полиноми $f_i \in I(Z_i) \setminus I(Z_0)$ за $\forall 1 \leq i \leq r$. Твърдим, че $f_1 + I(Z), \dots, f_r + I(Z) \in \bar{k}[Z]$ са линейно независими над $\bar{k}$. В противен случай, за някое $i \in \{1, \dots, r\}$ съществуват $\lambda_s \in \bar{k}$ за $\forall s \in \{1, \dots, r\} \setminus \{i\}$, така че

$$f_i + I(Z) = \sum_{s \neq i} \lambda_s (f_s + I(Z)).$$

Дясната страна на това равенство се анулира в p_i , защото $p_i \in Z_s$ за $\forall s \neq i$ и $f_s + I(Z) \subset I(Z_s)$ съгласно $Z_s \subset Z_0 \subseteq Z$. Лявата страна $f_i + I(Z)$ не се анулира в p_i , защото всеки полином от $I(Z)$ се анулира в $p_i \in Z$, а $f_i \in I(Z_i) \setminus I(Z_0)$ не се анулира в p_i . Противоречието доказва линейната независимост на елементите $f_1 + I(Z), \dots, f_r + I(Z) \in \bar{k}[Z]$ над $\bar{k}$, така че

$$\dim_{\bar{k}} \bar{k}[Z] = d \geq r$$

и Z има най-много $d = \dim_{\bar{k}} \bar{k}[Z]$ елемента, Q.E.D.